

Leonid Iljič Brežněv

 web.archive.org/web/20170103065347/https://cs.wikipedia.org/wiki/Leonid_Iljič_Brežněv

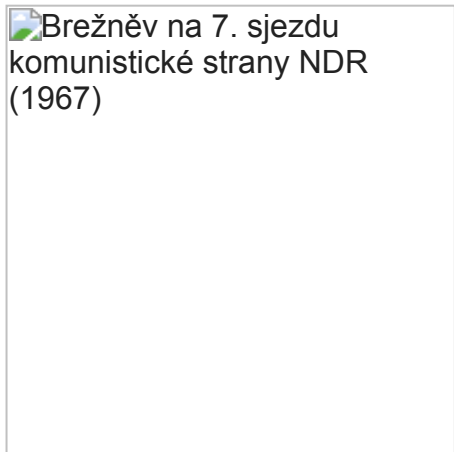

Tento článek **není dostatečně ozdrojován** a může tedy obsahovat informace, které je třeba **ověřit**.

Jste-li s popisovaným předmětem seznámeni, pomozte doložit uvedená tvrzení doplněním referencí na **věrohodné zdroje**.

Leonid Iljič Brežněv
Леонид Ильич Брежнев

Brežněv na 7. sjezdu komunistické strany NDR (1967)

 Brežněv na 7. sjezdu komunistické strany NDR (1967)

2. první tajemník Komunistické strany Sovětského svazu

Ve funkci:

14. listopadu 1964 – 10. listopadu 1982

Předchůdce Nikita Sergejevič Chruščov

Nástupce Jurij Vladimirovič Andropov

4. předseda prezidia Nejvyššího sovětu

Ve funkci:

8. května 1960 – 15. července 1964

Předchůdce Kliment Jefremovič Vorošilov

Nástupce Anastáz Ivanovič Mikojan

7. předseda prezídia Nejvyššího sovětu

Ve funkci:

16. června 1977 – 10. listopadu 1982

Předchůdce Nikolaj Viktorovič Podgornyj

Nástupce Jurij Vladimirovič Andropov

Stranická příslušnost

Členství Komunistická strana Sovětského svazu

Narození 19. prosince 1906
 Kamenskoje, Ruské impérium, dnes Ukrajina

Úmrtí 10. listopadu 1982
 Moskva, SSSR

Národnost ruská/ukrajinská

Choť Viktorija Petrovna Brežněvová

Děti Jurij Leonidovič Brežněv
Galina Leonidovna Brežněvová

Sídlo Moskva

Alma mater Dniprodzerzhynsk State Technical University (1931–1935)

Profese politik, inženýr a vojenská osoba

Podpis

	<u>Řád rudého praporu (1942)</u>
	<u>Řád rudé hvězdy (1943)</u>
	<u>Řád Vlastenecké války I. stupně (1943)</u>
	<u>Řád rudého praporu (1944)</u>
	<u>Československý válečný kříž 1939 (1945)</u>
Ocenění	... více na <u>Wikidatech</u>
Commons	<u>Леонид Ильич Брежнев</u>

Některá data mohou pocházet z datové položky.

Leonid Iljič Brežněv (rusky: Леонид Ильич Брежнев, ukrajinsky: Леонід Ілліч Брежнєв) (19. prosince 1906, Kamenskoje (Каменское), Ruské impérium – 10. listopadu 1982, Moskva) byl sovětským politikem, nejvyšším představitelem Sovětského svazu v období let 1964–1982.

Brežněvova kariéra v Komunistické straně jej v roce 1960 přivedla do funkce předsedy Nejvyššího sovětu, nominální hlavy státu. Konzervativní vnitrostranický puč proti reformnímu Chruščevovi jej v roce 1964 vynesl na post skutečného vůdce Sovětského svazu, generálního tajemníka ÚV KSSS. Kritici jej obviňují, že v SSSR nastolil tzv. „neostalinismus“ a došlo k dalšímu stupňování zbrojních závodů. Přičítají mu odpovědnost za okupaci Československa v roce 1968 a Afghánistánu v roce 1979. V mezinárodní politice v období studené války však uplatňoval politiku détente – uvolňování napětí mezi SSSR a USA.

Životopis

Brežněv se narodil ve městě Kamjanske u Dněpropetrovsku na území dnešní Ukrajiny, jeho dědeček, otec i matka (Ilja Jakovlevič Brežněv a Natalia Denisovna Mazalova) se přestěhovali kvůli práci v místní ocelárně do města Kamenskoje v Dněpropetrovské oblasti na Ukrajině (dříve Jekatěrinoslavská gubernie carského Ruska) ze zemědělské vesnice

Brežněv jako politický komisař (1942)

Brežněvo, která leží v Kurské oblasti v Rusku při hranicích s Ukrajinou. Brežněvova národnost je v některých dokumentech uváděna jako ukrajinská, včetně jeho pasu,^[1] v jiných jako ruská^[2].

Členem VKS (b) – Všesvazové komunistické strany (bolševiků) KSSS se stal roku 1931. Během druhé světové války byl činný v Rudé armádě kde působil na pozici politického komisaře ve které dosáhl na hodnost generálmajora. Roku 1952 se stává členem Ústředního výboru KSSS. Již předtím vykonával funkci prvního tajemníka ÚV KS Moldávie. Na XIX. sjezdu KSSS v roce 1952 se stal tajemníkem ÚV a kandidátem prezidia ÚV. Po Stalinově smrti byl z funkcí odvolán a přesunut do Hlavní politické správy Rudé armády a námořnictva. Kariéru mu zachránil mocenský vzestup N. S. Chruščova. V období let 1954–1956 vykonával funkci prvního tajemníka ÚV KS Kazachstánu. Roku 1956 se stal po XX. sjezdu opět tajemníkem ÚV a kandidátem předsednictva ÚV. O rok později, po porážce protistranické frakce Molotova a dalších, jeho plnoprávným členem. O čtyři roky později roku 1960 byl jmenován předsedou prezidia Nejvyššího sovětu SSSR.

V roce 1964 se účastní vnitrostranického puče proti reformnímu Chruščovovi. Kritici jej obviňují, že v SSSR byl nastolen tzv. „neostalinismus“ a došlo k dalšímu stupňování zbrojních závodů. Přiřítají mu odpovědnost za okupaci Československa v roce 1968 a Afghánistánu v roce 1979. V mezinárodní politice však uplatňoval politiku détente – zlepšování vztahů s USA.

Na konci jeho života v SSSR znovu propukl nezřízený kult osobnosti generálního tajemníka. Brežněv propadl vlastní glorifikaci a shromažďování všemožných vyznamenání a funkcí. Sám sebe jmenoval v roce 1979 maršálem SSSR a znovu se nechal zvolit do funkce předsedy prezidia Nejvyššího sovětu SSSR (1977–1982).

Leonid Iljič Brežněv stál téměř tři desítky let na vrcholu mocenské pyramidy sovětské říše a téměř dvě desetiletí byl jejím nejvyšším představitelem. Jako řadový komsomolec a komunista se účastnil na

přelomu dvacátých a třicátých let kolektivizace venkova. Patřil mezi stranické funkcionáře, jejichž kariéra započala v dobách Stalinova teroru – tzv. *generace roku 1937*. Většinu svého mládí prožil na Ukrajině v Dněpropetrovské oblasti. Prošel systémem večerního vzdělávání, které mu otevřelo cestu k rychlému vzestupu. Vlna velkého teroru 1937/1938 ho vynesla do stranických funkcí. Brežněv se stal oblastním tajemníkem, který zodpovídal za ideologický sektor a sektor obranného průmyslu. Ukrajinskou KS tehdy řídil Nikita Sergejevič Chruščov, se kterým bude Brežněvova kariéra spojena v následujícím čtvrtstoletí.

Brežněv po projevu na plenární schůzi ústředního výboru Komsomolu (1968)

Brežněv a Erich Honecker ve Východním Berlíně (1971)

Když vypukla Velká vlastenecká válka (červen 1941) vstoupil do Rudé armády jako politruk. Účastnil se řady bojů (Malá země u Novorossijska, dobývání Krymského poloostrova atd.) a osvobozovacích operací, především jako politruk 18. armády, která se od září 1944 podílela na osvobození Československa.

Po válce znovu odešel do stranického aparátu a řídil obnovu hospodářství a života ve válkou zničené záporožské a dněpropetrovské oblasti. V roce 1950 byl převeden do Moldávie, kde dva roky působil v nejvyšší funkci prvního tajemníka republikové komunistické strany. Na XIX. sjezdu KSSS byl zvolen tajemníkem ÚV a kandidátem prezidia ÚV a tak se zařadil mezi poslední favority J. V. Stalina (od nějž si údajně vysloužil přezdívku „krásný Moldavan“).

Vůdcova smrt (5. března 1953) však na čas přerušila jeho kariéru, ale osobní vazby na N. S. Chruščova jej dovedly k návratu na pomyslný mocenský „Olymp“. V letech 1954–1956 vedl grandiózní kampaň na zúrodnění celin v Kazachstánu. Na XX. sjezdu KSSS byl opět zvolen tajemníkem ÚV KSSS. Tentokrát zodpovídal za resort zbrojního průmyslu a kosmonautiky.

V roce 1957, když došlo ke krizi uvnitř stranického vedení, byl N. S. Chruščov téměř odvolán ze své funkce prvního tajemníka ÚV, když se proti jeho politice postavila většina členů předsednictva ÚV (Molotov, Kaganovič, Malenkov, Vorošilov, Bulganin, Pervuchin, Saburov, Šepilov). Brežněv se postavil na stranu svého patrona a po boku dalších Chruščovových oblíbenců zaktivizoval plénium ÚV proti konzervativnímu stalinistickému křídlu. Po odsouzení protistranické skupiny (Molotova, Malenkova, Kaganoviče a Šepilova) se zařadil mezi skupinu nejmocnějších členů předsednictva KSSS druhé poloviny padesátých let (Chruščov, Kiričenko, Mikojan, Aristov, Brežněv, Suslov, Furcevová a Kozlov).

Počátkem šedesátých let nahradil Brežněv starého K. J. Vorošilova na postu oficiální hlavy státu – stal se předsedou prezidia Nejvyššího sovětu SSSR. V této funkci sice načas opustil všemocný stranický aparát, ale zaujal velmi prestižní post, který naplňoval jeho ambice. Chruščovovy kádrové přesuny však vnášely pocit nejistoty i mezi členy nejvyššího vedení. Brežněva však nečekaně vynesly do pozice muže číslo dvě, když „korunní princ“ Frol Kozlov utrpěl mozkovou mrtvici po hádce s Chruščovem. Brežněvova kariéra však byla na hraně možností. Chruščov plánoval další přesuny a rozhodně nehodlal připustit Brežněvovo setrvání v centru politického života země. Nová elita KSSS (Chruščov, Brežněv, Podgornyj, Mikojan, Kosygin, Suslov, Šeljepin) však neumožňovala Chruščovovi prozatím Brežněva nahradit někým schopnějším.

Říjnový převrat v Kremlu

Brežněv proto využil příležitosti a přidal se na stranu nespokojených s Chruščovem. V centru spiknutí stála pětice členů předsednictva ÚV – L. I. Brežněv, N. V. Podgornyj, A. N. Šeljepin, G. I. Voronov a D. S. Poljanskij, kteří si zajistili podporu vojensko-průmyslového komplexu (D. F. Ustinov, R. J. Malinovskij, A. A. Gromyko, A. A. Jepišev), KGB (V. J. Semičasnyj) a konzervativních dogmatiků (M. A. Suslov, B. N. Ponomarjov, Iljičev). Chruščov nazval Brežněva „úlisným hadem“.

Ulbricht vítající Brežněva na půdě NDR, kolem roku 1969.

V říjnu 1964 byl Chruščov zbaven všech svých funkcí a penzionován. Moc získalo kolektivní vedení členů předsednictva KSSS (Brežněv, Kosygin, Podgornyj, Suslov, Šeljepin, Poljanskij a Voronov). Prvním tajemníkem KSSS se stal L. I. Brežněv, řízení kabinetu převzal A. N. Kosygin a o něco později se stal oficiální hlavou státu N. V. Podgornyj.

První tajemník strany se vydal na cestu pozvolného upevnování svého postavení, které trvalo až do jeho smrti. O jeho schopnostech neměl nikdo valné mínění. Vědělo se, že nemá žádný jasný politický program, dostatečné vzdělání a v ideologických, ekonomických či zahraničně-politických otázkách se vůbec neorientuje. Jeho dosavadní spolupíklenci se stali jeho rivaly. Většina členů vedení i společnosti považovala Brežněvovo vůdcovství za dočasné řešení. První tajemník ale do svých rukou soustředil klíčový mocenský sektor – kontrolu kádrů a obsazování funkcí, který dokázal nečekaně využít pro své účely. Pozornost věnoval i KGB, kam dosadil J. V. Andropova se svými nohsledy S. K. Cvigunem a G. K. Cinevem, a vojensko-průmyslovému komplexu, jehož investičním požadavkům vycházel všemožně vstříc.

Hlavní strategií bylo vyhnout se otevřeným střetům, nevyzpytatelným a kontroverzním reformám a stranickým aparátníkům garantoval jejich setrvání ve funkcích (politika stability). Zcela rezignoval na kontrolu některých oblastí sovětské politiky. Ideologii převzal tajemník ÚV Michail Andrejevič Suslov. Řízení hospodářství bylo ponecháno v kompetenci rady ministrů v čele s A. N. Kosyginem. Toho však střežil stranický aparát, který vytvořil k vládě paralelní struktury. Premiér byl postupně odsunut ze skutečného vedení vlády a stal se pouhým vykonavatelem rozhodnutí stranických aparátčků. Hospodářství pomalu a jistě začalo ztrácet dech a stagnovalo. Brežněv však prohlásil, že žádné změny nejsou třeba. Stačí, aby všichni pracovali lépe. Počátkem sedmdesátých let už bylo Brežněvovo postavení natolik pevné, že se mohl zbavit svých oponentů a kritiků. Odešli G. I. Voronov (dlouholetý premiér RSFSR), D. S. Poljanskij (místopředseda vlády zodpovídající za zemědělství), P. E. Šešest (první tajemník Ukrajiny), dřívější šéf KGB a Chruščovův favorit – A. N. Šeljepin, či předseda prezidia Nejvyššího sovětu SSSR N. V. Podgornyj.

Brežněv se obklopil svými loajálními spolupracovníky z Dněpropetrovska, Moldávie či Kazachstánu. Moc v zemi získala tzv. dněpropetrovská, moldavská mafie. Vůdcem sovětské komunistické strany zůstal Brežněv až do své smrti v listopadu 1982. Po jeho boku stáli věrní spolupracovníci: M. A. Suslov, A. P. Kirilenko, N. A. Tichonov, K. U. Černěnko, J. V. Andropov, D. F. Ustinov a A. A. Gromyko.

Epocha détente a stagnace

Sedmdesátá léta 20. století byla obdobím relativní stability sovětského impéria. Západní svět se zaměřil na své ekonomické problémy a tak politika détente (uvolňování napětí – oteplování vztahů) dostala zelenou. Sovětská zahraniční politika byla směřována na

udržení vlády ve středovýchodní Evropě a tiché rozšiřování impéria ve třetím světě. Brežněvova doktrína spočívala v kolektivní odpovědnosti států Varšavské smlouvy za udržení komunistických režimů a dovozovala sovětům zasáhnout v případě ohrožení jednoty bloku. Zásah proti pražskému jaru v srpnu 1968 byl jasnou proklamací sovětské ochoty bránit celistvost východního bloku, ačkoli samotný Brežněv byl zpočátku proti vojenské intervenci. Velkým problémem Brežněvova vedení byla roztržka s Čínou, kterou se oproti očekávání nepodařilo překonat a která vedla k lokálnímu dálnévýchodnímu vojenskému incidentu na řece Ussuri.

Vztah se Západem se stal pro Brežněva osobní záležitostí. Snažil se o mírovou koexistenci s „imperialistickým táborem“. Mezi Východem a Západem se vytvořila atmosféra uvolňování napětí, která byla založena na vojenské paritě. Sám generální tajemník aktivně podporoval ekonomickou spolupráci a politiku odzbrojení, byť sovětský vojenský arzenál neustále narůstal. Sovětský svaz využíval svých devizových zdrojů plynoucích z vývozu nerostného bohatství a tím řešil své hospodářské problémy. Nakupoval obilí a také moderní technologie a tím mohl na čas zajistit svým občanům relativní spotřební blahobyt. Největší pohromou pro sovětský systém se stalo rozhodnutí o vpádu do Afghánistánu na konci roku 1979. To už bylo Brežněvovo vedoucí postavení uměle prodlužovanou fikcí.

Jimmy Carter a Leonid Brežněv při ratifikaci SALT-2 (1979, Vídeň)

Brežněv zachycený v roce 1973 při diskuzi s Nixonem

Brežněv v roce 1974 během setkání s prezidentem USA, Geraldem Fordem

V zemi bujela šedá ekonomika, která stále více nahrazovala nevýkonný systém centrálního plánování. Okrádání státu se stalo nezbytností pro zvyšování životní úrovně obyvatel. Vedle toho se i korupce stala přirozenou součástí života. Stranická nomenklatura se cítila být neohrožená a zmocňovala se společenského bohatství na úkor státu i vlastních občanů. Stabilita kádrů způsobila, že se průměrný věk vedoucích představitelů režimu zvyšoval. Většina funkcionářů se narodila v letech 1900–1920 a vstoupila do politického života v éře stalinismu. Sovětskou společnost začala ovládat gerontokracie.

Vrcholem Brežněvovy éry se staly Letní olympijské hry 1980 v Moskvě. Olympiáda však byla citelně poznamenána bojkotem západních sportovců kvůli sovětské invazi do Afghánistánu. To už byl zřejmý pozvolný úpadek režimu. Stárnoucí vedení země nebylo schopno řešit nahromaděné problémy. Započala epocha honosných pohřbů. V roce 1980 zemřel dlouholetý premiér N. A. Kosygin. V lednu 1982 zesnul i Brežněvův hlavní ideolog Michail Andrejevič Suslov.

Závěr života a smrt

Podrobnější informace naleznete v článku Smrt a státní pohřeb Leonida Brežněva.

V polovině 70. let se začal rapidně zhoršovat Brežněvův zdravotní stav. Fakticky přestal být způsobilý pracovat, většina členů vedení však o jeho odchodu do důchodu nechtěla ani slyšet. Jeho umírněný styl práce jim vyhovoval, dostali volnost a důvěru. Brežněvova vnitrostranická doktrína byla založena na co nejmenších pohybech ve funkcích, stabilitě, která měla dát funkcionářům klid na práci.

Brežněv na pamětní plaketě v Německu

Dne 7. listopadu 1982 se Brežněv naposledy zúčastnil vojenské přehlídky na tribuně Leninova mauzolea na moskevském Rudém náměstí. Zemřel o 3 dny později, 10. listopadu 1982. Mezi starci v politbyru začala hra o nástupnictví a záchranu upadajícího systému. O dva dny později se konalo plenární zasedání ÚV KSSS, na kterém byl na návrh K. U. Černěnka zvolen jednomyslně novým generální tajemníkem Jurij Vladimirovič Andropov. Sovětský svaz nakonec přečkal Leonida Iljiče Brežněva o pouhých devět let.

Brežněv parodovaný na Berlínské zdi

Brežněv byl mj. čtyřnásobným Hrdinou SSSR,^[3] dvojnásobným držitelem nejvyššího československého státního vyznamenání Řádu Klementa Gottwalda – za budování socialistické vlasti^[4] nebo trojnásobným držitelem státního vyznamenání Hrdina ČSSR.^[5]

Reference

1. Skočit nahoru ↑ *File:Brezhnev LI OrOtVo NagrList 1943.jpg* [online]. . Dostupné online.

Literatura

OSTAP, Pavel. L. I. Brežněv - desetiletí na vrcholu moci. *Historický obzor*, 2009, 20 (3/4), s. 82-90. ISSN 1210-6097.

- [Obrázky, zvuky či videa k tématu Leonid Iljič Brežněv ve Wikimedia Commons](#)
- Leonid Brežněv - video z cyklu České televize Historický magazín

Předchůdce

Leonid Iljič Brežněv

Nástupce

Nikita Chruščov

první tajemník ÚV KSSS
14. říjen 1964 - 8. duben 1966

**transformace do
generální tajemník ÚV
KSSS**

**transformace z
první tajemník
KSSS**

generální tajemník ÚV KSSS
8. duben 1966 - 10. listopad
1982

Jurij Andropov